

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

4-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 4 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Sulaymanova Dildora Nazarovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Махмудова Нигора Баротовна</i> ИСТОРИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПЕНИТЕНЦИРНОГО ДЕЛА В КОЛОНИАЛЬНОМ ТУРКЕСТАНСКОМ КРАЕ, ПО ОТЧЁТАМ РЕВИЗИИ СЕНАТОРА К.К.ПАЛЕНА	10-15
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> RISHTON KULOLCHILIK MAKTAVI VA UNING LOKAL XUSUSIYATLARI ETNOGRAFIK TAHLILI	16-20
<i>Абдиев Рузикул Буронович</i> ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СОХРАНЕНИЯ АРХИТЕКТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	21-27
<i>Абдужаббаров Шерзод</i> ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ФУНКЦИИ И ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СУЩЕСТВОВАНИЯ И РАБОТЫ СОВЕТА ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРА	28-33
<i>Boymurodov Shuxrat Toshkentovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'RTA MAXSUS TA'LIM, SOHASIDA MA'NAVIY YANGILANISH	34-38
<i>Жураева Нафиса Олимовна</i> ТОПОГРАФИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ КУЛЬТОВЫХ СООРУЖЕНИЯХ НА ФОРМИРОВАНИЕ ГУЗАРОВ ГОРОДА БУХАРЫ	39-45
<i>Safarov Akmal</i> SUV XO'JALIGI SOHASI UCHUN MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING NAZARIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	46-52
<i>Tursunova Mahliyo Sarvar qizi</i> XORIJIIY INVESTITSIYALAR ISHTIROKIDAGI KORXONALAR FAOLIYATINING HUDUDIIY IJTIMOIIY-IQTISODIIY HAYOTGA TA'SIRI (JIZZAX VILOYATI MISOLIDA, 1991- 2026 -YILLAR).....	53-57
<i>Mardiyeva Guzal Karimovna</i> SAMARQAND VILOYATIDA SOVET DAVRINING DASTLABKI YILLARIDA XOTIN-QIZLARINING OLIY TA'LIMGA KIRISH IMKONIYATLARI VA CHEKLOVLAR	58-62
<i>Kenjayev Elyor Sattorovich</i> YANGI O'ZBEKISTONNI BARPO ETISHDA STRATEGIK ISLOHOTLAR: TARAQQIYOT VA MA'NAVIY YUKSALISH UYG'UNLIGI	63-70
<i>Polvonov Kozimbek Naimovich, Polvonov Anvar Naimovich</i> QASHQADARYODAGI YETAKCHI O'QUV DARGOHLARIDAN BIRI	71-79
<i>Mo'minova Gavxar Esanovna</i> O'ZBEKISTON SAVDO TARIXINI O'RGANISHDA DAVLAT ARXIVLARI HUJJATLARINING O'RNI	80-85
<i>Norboyev Sarvar Qahramon o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIIY SHAHARLARINING XALQARO MIQYOSDA TAN OLINISHI	86-90

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Tillabaeva Umida Makhsumovna, Talipova Nigora Tulkunovna</i> DIGITALIZATION AND EMPLOYABILITY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF RESEARCH TRENDS (2018–2025)	91-100
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i> O'ZBEKISTON SERVIS SOHASIDA XIZMATLAR SIFATI KO'RSATKICHLARINING DINAMIK TAHLILI	101-107
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION MARKETING INDEKSI ASOSIDA KORXONALARNING IQTISODIY XAVFSIZLIGI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASI	108-113
<i>Ismoilov Bekzod Muxidinovich</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA TURIZM SOHASINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	114-118
<i>Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich</i> O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK MUAMMOLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI KELIB CHIQISHI	119-135
<i>Nishonova Shaxnozaxon</i> ZAMONAVIY IQTISODIY TIZIM SHAROITIDA LOYIHALARNI BOSHQARISH YONDASHUVLARI	136-140
<i>Fayziyeva Aziza Azamat qizi</i> SURXONDARYO VILOYATIDA KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATINING BANDLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI: ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZ VA TAHLIL	141-154

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon Isroilovich</i> IQTISODIY RATSIONALIZM: TUSHUNCHA, EVOLYUTSIYA VA NAZARIY CHEGARALAR.....	155-165
<i>Beshimov Xamidjon Sayidovich</i> O'ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARINING IJTIMOIIY ADOLATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	166-175
<i>Obidov Asliddin Shavkatovich</i> SAID AD-DIN AL-FARG'ONIY TA'LIMOTIDA ONTOLOGIK VA GNOSEOLOGIK ASOSLAR	176-181
<i>Abduraxmov Xasan Ibroximovich</i> KOGNITIV-AXBOROT MUHITINING SUN'IY INTELLEKT SHAROITIDA YOSHLAR IJODKORLIGI VA TASHABBUSKORLIGIGA TA'SIRI.....	182-188
<i>Xolova Umida Umedovna</i> "O'RTA ASRLAR FALSAFIY TAFAKKURIDA MA'RIFAT KONSEPSIYASINING TARIXIY-FALSAFIY EVOLYUTSIYASI: TEOLOGIK VA MA'RIFIY BOSQICHLAR TAHLILI"	189-192
<i>Rajabova Rohila Zakirovna</i> AHMAD DONISH'S PHILOSOPHICAL VIEWS IN HIS WORK "NAVODIR UL-VAKOE"	193-197
<i>Kabulov Jahongir Bakhodirovich</i> SEPARATIZMNING ASIMMETRIK XUSUSIYATI.....	198-202
<i>Eshkuvvatov Jaloliddin</i> MADANIYATLARARO MULOQOTDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR SINTEZI..	203-210

Jomuradov Ikrom Ilxom o'g'li
IMMANUIL KANT VA ZAMONAVIY FALSAFADA NOUMENAL ERKINLIK MUAMMOSI:
FENOMENAL DETERMINIZM BILAN BOG'LIQ ANTINOMIK ZIDDIYATNING DOLZARB
TALQINLARI..... 211-215

Rustamova Madina
OMMAVIY MANIPULYATSIIYANING DESTRUKTIV XUSUSIYATI:
TAHDIDLAR VA OQIBATLAR..... 216-220

Yodgorov Alisher Nurmuhammadovich
AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA IJTIMOYIY MUNOSABATLARNING
TRANSFORMATSIIYASI..... 221-225

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Isanova Feruza Tulqinovna
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA XALQARO HUQUQ TERMINOLOGIYASINING
GIBRID TABIATI: SHAKLLANISH MANBALARI, STRUKTUR-SEMANTIK
XUSUSIYATLARI VA FUNKSIONAL TAHLILI 226-232

Rahmatov Laziz, Baxronova Dilrabo
ABYA YALA (LOTIN AMERIKASI) DAVLATLARI NOMLARINING
LINGVOPOLITIK DISKURSI: ETIMOLOGIK VA GEOSIYOSIY TAHLIL 233-241

Quvvatova Shaxlo Choriyevna
XOLID HUSAYNIYNING “MING QUYOSH SHU'LASI” ASARI TAHLILI..... 242-246

Elmuratova Zamira Xodjamuratovna
NAQLLAR VA MAQOLLARNING FOLKLOR JANRIDAGI ROLI..... 247-251

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Shayzakov Shodiyor Ibragimovich
QONUNYIY KUCHGA KIRMAGAN SUD HUJJATLARI USTIDAN APELLYATSIYA
TARTIBIDA SHIKOYAT QILISHNING PROTSESSUAL-HUQUQIY ASOSLARI..... 252-261

Umarova Xolisxon Nomoz qizi
O'ZBEKISTONDA RAQOBATGA QARSHI KELISHUVLAR HAQIDA XABAR BERGANLIK
UCHUN JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH VA JARIMALARNI KAMAYTIRISH TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI..... 262-269

Аминова Наргиза
ОТ СЕКУЛЯРИЗМА К ПОСТСЕКУЛЯРНОСТИ:
МОДЕЛИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕЛИГИОЗНОГО И СВЕТСКОГО
В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ 270-277

Amirov Agzamxon Aktamovich
QURILISHDA ULUSHLI ISHTIROK ETISH TUSHUNCHASINING TAHLILI..... 278-283

Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li
SUKUKNING NAZARIY POYDEVORI HAMDA TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI:
ZAMONAVIY KAPITAL BOZORIDAGI O'RNI..... 284-294

Kabilov Sardor Asrolovich
JINOIY JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH TURLARI VA UNING HUQUQIY ASOSLARI 295-300

<i>Nosirov Bekzod O'ktam o'g'li</i> ETIL SPIRTI, ALKOGOL VA TAMAKI MAHSULOTLARINI VOJXONA CHEGARASIDAN NOQONUNIY OLIB O'TISH	301-304
<i>Sabirova Kuvanchay Babamuratovna</i> ГЕНДЕРНОЕ НАСИЛИЕ, УСИЛЕННОЕ ИСКУССТВЕННЫМ ИНТЕЛЛЕКТОМ: ВЫЗОВЫ МЕЖДУНАРОДНОМУ ГУМАНИТАРНОМУ ПРАВУ И ПРОБЕЛЫ В ПРАВОВОМ РЕГУЛИРОВАНИИ	305-310
<i>Urinboyeva Muxlisa Ma'rufovna</i> MEDIATSIYA INSTITUTIDA SUN'IY INTELEKT IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH MASALALARI	311-318
<i>Majidov Islomjon Dilshod o'g'li</i> YAQIN QARINDOSHLAR BILAN BOG'LIQ HOLATLARDA TRANSPORT VOSITALARI HARAKATI YOKI ULARDAN FOYDALANISH XAVFSIZLIGI QOIDALARINI BUZISH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISHDA INSONPARVARLIK PRINSIPINI QO'LLASH MASALALARI	319-325
<i>Habibullayev Muhammadrajab Obidjon o'g'li</i> HUQUQ VA IMKONIYATLAR MUVOZANATI: O'ZBEKISTONDA GENDER ADOLAT SARI YO'L.....	326-331
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Qurbonova Dilafroz Toshturdiyevna</i> TEMURIY MALIKALAR MA'NAVIY MEROSINING TARIXIY, ILMIY-ADABIY MANBALARDAGI TALQININI TALABA-QIZLARGA O'RGATISH	332-337
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i> SUMMATIVE ASSESSMENT AS A CONTEXT FOR DEVELOPING STUDENTS' CRITICAL THINKING COMPETENCE: THE PROBLEM DIMENSION	338-344
<i>Abdullayeva Surayyo Ashrafxonovna</i> AUTISTIK SPEKTR BUZILISHLARIGA EGA BOLALAR TA'LIMI VA TARBIYASINING TARIXIY SHAKLLANISHI HAMDA IJTIMOY ASOSLARI	345-354
<i>G'affarova Dilfuza Shavkat qizi</i> TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	355-360
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> THE IMPACT OF VOLITIONAL QUALITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ON THE DEVELOPMENT OF BEHAVIORAL RESPONSES ENSURING EFFECTIVE SPORTS PERFORMANCE.....	361-367

Received: 16 March 2026

Accepted: 01 April 2026

Published: 15 April 2026

Article / Original Paper

IMPACT OF THE ACTIVITIES OF ENTERPRISES WITH FOREIGN INVESTMENT PARTICIPATION ON REGIONAL SOCIO-ECONOMIC LIFE (ON THE EXAMPLE OF JIZAKH REGION, 1991-2026)

Tursunova Mahliyo Sarvar qizi

Gulistan State Pedagogical Institute, basic doctoral student

Abstract. This scientific article analyzes the impact of enterprises with foreign investment participation on the socio-economic development of the Jizzakh region. Based on factual data, it examines the number of joint ventures established in the region during 1991–2026, their share in industrial production, their impact on employment, and their role in infrastructure development. In addition, the mechanisms for attracting foreign investment, their effectiveness, and existing challenges are analyzed on a scientific basis.

Keywords: foreign investment, joint ventures, regional development, Jizzakh region, industry, employment, economic growth, investment climate.

XORIJIY INVESTITSİYALAR ISHTIROKIDAGI KORXONALAR FAOLIYATINING HUDUDIY IJTIMOY-IQTISODIY HAYOTGA TA’SIRI (JIZZAX VILOYATI MISOLIDA, 1991- 2026 -YILLAR)

Tursunova Mahliyo Sarvar qizi

Guliston davlat pedagogika instituti, tayanch doktorant

E-mail: tursunovamahliyo03@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar faoliyatining Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta’siri tahlil qilinadi. 1991–2026-yillar oralig’ida hududda tashkil etilgan qo’shma korxonalar soni, ularning sanoat ishlab chiqarishidagi ulushi, bandlikka ta’siri hamda infratuzilma rivojlanishidagi o’rni faktik ma’lumotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlari, ularning samaradorligi va mavjud muammolar ilmiy asosda tahlil etilgan.

Kalit so’zlar: xorijiy investitsiya, qo’shma korxonalar, hududiy rivojlanish, Jizzax viloyati, sanoat, bandlik, iqtisodiy o’sish, investitsiya muhiti.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I4Y2026N08>

Kirish. O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va hududlar rivojini jadallashtirishda xorijiy investitsiyalar muhim omilga aylandi. Ayniqsa, hududlarda tashkil etilgan xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar (XIHK) sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish, yangi ish o‘rinlari yaratish va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o‘ynadi [1].

Jizzax viloyati 1990-yillardan boshlab investitsiyalarni jalb etish bo‘yicha faol hududlardan biri sifatida shakllandi. Viloyatda tashkil etilgan erkin iqtisodiy zonalar, xususan, “Jizzax” erkin iqtisodiy zonasi xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratib berdi [2]. Natijada, hududda sanoat korxonalari soni sezilarli darajada oshdi.

Mazkur maqolaning maqsadi – Jizzax viloyatida xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar faoliyatining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga taʼsirini faktik maʼlumotlar asosida tahlil qilishdan iborat.

Metodologiya. Tadqiqot jarayonida statistik tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda iqtisodiy koʻrsatkichlarni dinamik tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Maʼlumotlar Oʻzbekiston Respublikasi Davlat statistika qoʻmitasi, Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi hamda ilmiy nashrlar asosida yigʻildi [3].

Shuningdek, hududiy kesimda investitsiyalar hajmi, sanoat ishlab chiqarishi, eksport koʻrsatkichlari va bandlik darajasi oʻzgarishlari tahlil qilindi. 1991–2026-yillar oraligʻida statistik maʼlumotlar asosida vaqt qatori tahlili amalga oshirildi.

Natijalar. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, 1991-yilda Jizzax viloyatida xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar soni juda kam boʻlib, ularning iqtisodiyotdagi ulushi sezilarli emas edi. 2000-yillarga kelib, investitsiya siyosatining takomillashuvi natijasida ularning soni oshib bordi [4].

2013-yilda “Jizzax” erkin iqtisodiy zonasi tashkil etilishi hududga toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar oqimini sezilarli darajada oshirdi. 2020-yilga kelib viloyatda 200 dan ortiq xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar faoliyat yuritgan boʻlsa, 2025-yilga kelib ularning soni yanada ortgan [5].

Sanoat ishlab chiqarishida XIIK ulushi 2010-yildagi 15–20 foizdan 2024-yilda 40 foizdan oshganligi qayd etilgan [6]. Ayniqsa, elektrotexnika, qurilish materiallari, avtomobilsozlik va toʻqimachilik sohalarida xorijiy kapital asosiy drayverga aylandi.

Bandlikka taʼsir nuqtai nazaridan, ushbu korxonalar minglab yangi ish oʻrinlarini yaratdi. Masalan, faqat erkin iqtisodiy zona doirasida 30 mingdan ortiq ish oʻrni yaratilgan [7]

Tahlil va muhokama. Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar (XIIK) faoliyatining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga taʼsiri koʻp qirrali va murakkab jarayon boʻlib, u iqtisodiy oʻsish, tarkibiy oʻzgarishlar, bandlik, texnologik modernizatsiya, eksport salohiyati, infratuzilma rivoji hamda institutsional islohotlar bilan chambarchas bogʻliqdir. Jizzax viloyati misolida olib borilgan tahlillar shuni koʻrsatadiki, xorijiy investitsiyalar hudud iqtisodiyotini transformatsiya qilishda muhim katalizator vazifasini bajargan.

Avvalo, iqtisodiy oʻsish dinamikasiga eʼtibor qaratilsa, xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar hududiy yalpi mahsulot (HYM) oʻsishiga sezilarli hissa qoʻshganligi kuzatiladi. 1990-yillarda Jizzax viloyati iqtisodiyoti asosan qishloq xoʻjaligiga tayanib kelgan boʻlsa, keyingi yillarda sanoat ulushi sezilarli darajada oshdi. Bu jarayon aynan xorijiy kapital jalb etilgan sanoat korxonalari faoliyati bilan bevosita bogʻliqdir [8]. Sanoat ishlab chiqarishining oʻsishi hudud iqtisodiy tarkibining diversifikatsiyalashuviga olib keldi, yaʼni iqtisodiyot bir yoqlama rivojlanishdan koʻp tarmoqli rivojlanishga oʻta boshladi.

Shu nuqtai nazardan, Jizzax viloyatida tashkil etilgan “Jizzax” erkin iqtisodiy zonasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu zona xorijiy investorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari, infratuzilma qulayliklari va soddalashtirilgan maʼmuriy tartib-taomillarni taqdim etib, investitsiya oqimini sezilarli darajada oshirdi [2]. Natijada, hududda yangi sanoat klasterlari shakllandi va ishlab chiqarish hajmlari ortdi. Bu esa nafaqat viloyat, balki respublika miqyosida iqtisodiy oʻsishga ijobiy taʼsir koʻrsatdi.

Eksport salohiyatining oshishi ham xorijiy investitsiyalar faoliyatining muhim natijalaridan biridir. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, xorijiy kapital asosida tashkil etilgan

korxonalar asosan eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni yo'lga qo'ygan. Masalan, elektrotexnika mahsulotlari, maishiy texnika, to'qimachilik mahsulotlari va qurilish materiallari eksporti yildan-yilga ortib bormoqda [9]. Bu esa hududning tashqi savdo balansini yaxshilashga, valyuta tushumlarini oshirishga va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Eksportning oshishi bilan bir qatorda, xorijiy investitsiyalar ishlab chiqarish sifatini xalqaro standartlarga moslashtirishga ham yordam berdi. Chunki xorijiy investorlar ko'pincha yuqori texnologiyalar, ilg'or boshqaruv tizimlari va sifat nazorati mexanizmlarini olib kiradi. Bu esa mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirib, ularni xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Texnologik modernizatsiya masalasi ham alohida tahlilni talab etadi. Jizzax viloyatida xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar tomonidan zamonaviy texnologiyalar joriy etilishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan birga, energiya va resurslardan samarali foydalanishni ta'minladi [10]. Masalan, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari, raqamli boshqaruv tizimlari va innovatsion texnologiyalar qo'llanilishi ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, mahsulot sifatini oshirdi.

Shu bilan birga, texnologik transfer jarayoni mahalliy kadrlar salohiyatini oshirishga ham xizmat qildi. Xorijiy korxonalarda ishlayotgan mutaxassislar zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lib, bu bilimlar keyinchalik boshqa mahalliy korxonalariga ham tarqaladi. Bu esa hududda inson kapitalining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bandlik masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar yangi ish o'rinlari yaratishda muhim rol o'ynagan. Jizzax viloyatida tashkil etilgan sanoat korxonalari minglab aholini ish bilan ta'minlagan bo'lib, bu holat hududda ishsizlik darajasining kamayishiga olib kelgan [7]. Ayniqsa, yoshlar va kasb-hunar kollejlari bitiruvchilari uchun yangi imkoniyatlar yaratilgan.

Bandlikning oshishi o'z navbatida aholi daromadlarining ortishiga, turmush darajasining yaxshilanishiga va ijtimoiy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilgan. Bundan tashqari, ish bilan ta'minlangan aholi sonining ortishi ichki iste'mol bozorining kengayishiga ham olib kelgan, bu esa iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi qo'shimcha omil sifatida namoyon bo'ladi.

Infratuzilma rivoji ham xorijiy investitsiyalar ta'sirining muhim yo'nalishlaridan biridir. Investitsiya loyihalari doirasida yangi yo'llar, elektr tarmoqlari, suv ta'minoti tizimlari va logistika markazlari barpo etilgan. Bu esa nafaqat sanoat korxonalarining samarali faoliyat yuritishini ta'minlagan, balki butun hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Logistika infratuzilmasining rivojlanishi ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Chunki eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish uchun transport va logistika tizimlarining rivojlangan bo'lishi zarur. Jizzax viloyatida bu borada amalga oshirilgan islohotlar hududning tranzit salohiyatini oshirib, uni mintaqaviy savdo markazlaridan biriga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Biroq, xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar faoliyati bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Eng avvalo, investitsiyalarning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Jizzax viloyatining ayrim tumanlarida investitsiya faolligi yuqori bo'lsa, boshqa hududlarda bu ko'rsatkich past darajada qolmoqda [11]. Bu esa hududlararo iqtisodiy tafovutlarning saqlanib qolishiga olib kelmoqda.

Bundan tashqari, ayrim xorijiy investitsiya loyihalarining samaradorligi kutilgan darajada emasligi ham kuzatilmoqda. Bu holat asosan loyiha tanlashdagi kamchiliklar, boshqaruvdagi muammolar yoki bozor sharoitlarining noto'g'ri baholanishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shu sababli, investitsiya loyihalarini tanlash va baholash jarayonini takomillashtirish zarur.

Mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan integratsiyaning yetarli darajada emasligi ham muhim muammolardan biridir. Ko'plab xorijiy korxonalar o'z ehtiyojlari uchun xomashyo va butlovchi qismlarni import qiladi, bu esa mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun imkoniyatlarni cheklaydi. Agar mahalliy korxonalar bilan kooperatsiya aloqalari rivojlantirilsa, ichki qo'shilgan qiymat oshadi va iqtisodiy samaradorlik yanada ortadi.

Shuningdek, xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarning importga yuqori darajada bog'liqligi tashqi iqtisodiy xatarlarni kuchaytiradi. Global bozorlardagi o'zgarishlar, valyuta kurslarining tebranishi yoki logistika muammolari ishlab chiqarish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois, import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Institutsional jihatdan ham ayrim masalalar mavjud. Jumladan, investitsiya muhitini yanada yaxshilash, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va huquqiy kafolatlarni mustahkamlash zarur. So'nggi yillarda bu borada sezilarli islohotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, amaliyotda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda.

Umuman olganda, Jizzax viloyati misolida xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar hududiy rivojlanishning muhim drayveri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ular iqtisodiy o'sishni ta'minlash, sanoatni rivojlantirish, eksportni oshirish va aholi farovonligini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, mavjud muammolarni hal etish orqali ushbu jarayonning samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Kelgusida xorijiy investitsiyalar siyosatini takomillashtirish, mahalliy va xorijiy korxonalar o'rtasida kooperatsiyani kuchaytirish, innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va hududlararo muvozanatni ta'minlash orqali Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini yanada jadallashtirish mumkin.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim o'rin egallagan. Ular sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish, eksport salohiyatini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda infratuzilmani rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shgan.

Kelgusida xorijiy investitsiyalardan foydalanish samaradorligini yanada oshirish maqsadida bir qator ustuvor yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur. Jumladan, mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan kooperatsiya aloqalarini mustahkamlash, yuqori texnologiyali loyihalarni jalb etish, hududlar o'rtasidagi investitsion nomutanosiblikni kamaytirish hamda eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur chora-tadbirlar amalga oshirilishi natijasida xorijiy investitsiyalar hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biriga aylanishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Hududlar bo'yicha investitsiyalar statistikasi". – Toshkent, 2023. – 45-bet.
2. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyati hisobotlari". – Toshkent, 2022. – 28-bet.

3. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tahlili". – Toshkent, 2024. – 62-bet.
4. UNDP Uzbekistan. "Investment Climate in Regions". – Tashkent, 2021. – 34-bet.
5. Jizzax viloyati hokimligi. "Hududiy rivojlanish hisobotlari". – Jizzax, 2025. – 19-bet.
6. World Bank. "Uzbekistan Economic Update". – Washington, 2023. – 51-bet.
7. Asian Development Bank. "Regional Development Projects in Uzbekistan". – Manila, 2022. – 73-bet.
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Sanoat ishlab chiqarish ko'rsatkichlari". – Toshkent, 2024. – 88-bet.
9. ITC Trade Map. "Uzbekistan Export Data". – Geneva, 2023. – 40-bet.
10. OECD. "Investment Policy Review: Uzbekistan". – Paris, 2021. – 67-bet.
11. IMF. "Republic of Uzbekistan: Staff Report". – Washington, 2022. – 55-bet.
12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Investitsiyalar va iqtisodiy o'sish tahlili". – Toshkent, 2024. – 36-bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).